

REGULAS QUASDAM VITAE
ACADEMICAE

SUIS DISCIPULIS PRAESCRIBERE DENUO PERGIT
ET SIMUL

INSPECTORES

SCHOLAE GRAUISSIMOS

OMNESQUE

QUIBUS SCHOLA NOSTRA CURAE
CORDIQUE EST

VT

ACTUM VALEDICTORIUM

DIE XXI. APRILIS

ET

EXAMEN SCHOLASTICUM

DIE XXIII. APRILIS ET SEQUENTIBUS

INSTITUENDUM

FREQUENTARE BENIGNI VELINT,

PRECIBUS ENIXIS ADDITIS.

CONUOCAT

DANIEL TRAU GOTT MULLER

RECTOR SCHOLAE SCHNEEBERGENSIS.

LITTERIS CAROLI GUILIELMI FULDAE

A. R. S. MDCCCXXXVII.

87

* * * * *

Programmata scholastica non ex raro, sed vtili argumento metiri non pauci rei scholasticae fati periti consueverunt. Exinde nullus plane dubito, regulas academicas meis discipulis tertia vice praescribere, certus plane atque persuasus, quod hac ratione Penelopes telum non retexam. Et si verum est adagium, quod omnino est verum, ab Erasmo (a) commemoratum et enodatum: *Δις καὶ τρίς τὸ καλόν*, iterum ac tertio, quod pulchrum, dicendum est; pulchrum est omnino et quam maxime vtile iuuenibus ingenuis, nosse Syrtes, quas fugiant, et viam, quam nauigent. Dum vero recordor, quod nuper et probitatis et diligentiae studium meis, quos in oculis fero, discipulis, academiarum candidatis, potissimum commendarim; nunc stat mihi de morum cultura academiae cui quam maxime necessaria et conuenienti quaedam in medium proferre. Et quidem mihi cogitanti, quo nomine mores politos, aptos et concinnos apellem, incidit in mentem locus ille Terentianus, quando Gnatho Thrasonem subridicule laudaturus, exclamat (b): Dixi' ego vobis, in hoc esse Atticam elegantiam? id quod gallicarum feminarum quondam ornamentum, Daceria, gallice ita effert (c): Ne vous ai je pas bien dit, que Monsieur a route l'elegance et toute la polireffe Attique? Scio equidem probe, quod in quibusdam Terentii editionibus legatur Attica eloquentia, minime vero Attica elegantia. Ipse Erasmus (d) ex hoc loco euincere conatur, quod Attica eloquentia in prouerbum abierit. Peruetustus etiam commentarius Terentii (e) locum iam laudatum ita explicat, En verba illic occurrentia! atticam eloquenciam et hoc ironicos. vt illa quae supra, atticam dicit veram atque germanam: quia
excul

(a) in Chiliad, Adagiorum Centur, ll. adag. 49. (b) in Eunucho Act. V. Sc. IX. v. 63. (c) in versione gallica Terentii, c. (d) l. c. Cent. ll. adag. 57. (e) adseruator hic liber in bibliotheca scholae nostrae, exigua quidem, sed peruetustis adeoque raris libris non plane carente. Hunc, quem loquor, commentarium forte ante annum 1480. typis exscriptum esse, varia testantur indicia. Plane enim caret nomine auctoris, typographi, loci et anni, vt et litteris initialibus ac vncialibus. Graeca vocabula sunt omissa, spatio vacuo illis relicto. Litterarum initialium vicem quandoque habent rubro colore scriptae, vel minores nigrae, caeque typis expressae. Nonnullae vero plane desunt.

exculcior eloquentia dicitur attica et summi oratores attici appellati sunt. Quicquid vero sit, a scopo Terentii abesse id non reor, quando legendum esse, Atticam eloquentiam, cum plurimis statuo. Constat enim inter omnes, quod Athenienses gloriae humanitatis et elegantiae morum floruerint, aliosque Graeciae populos, urbanis et faceris moribus superarint. Cornelius Nepos Athenas vocat (f) ciuitatem, antiquitate, humanitate, doctrina praestantem omnes. Cicero etiam sub nomine Catonis ita alloquitur T. Pomponium Atticum (g): Noui moderatorem animi tui et aequitatem: teque non cognomen solum Athenis deportasse, sed humanitatem et prudentiam intelligo. Sed quid multa? Atticam hanc elegantiam academias adituris commendare constitui. Et haec sane istos, si quem alium, decet. Miseri sane illi essent, qui sola scientia contenti curam sui non haberent, nec viderent, quomodo suum commodum inde augere queant. Nonne vero ex omni eruditionis genere morum cultura, ut aqua e scaturigine effluit? In errore sane longe maximo versantur ii, qui eruditum non nisi triste supercilium, vestitum immundum et squalidum (h), et rusticos mores decere credunt. Barba non facit philosophum, nec res iam commemoratae eruditum. Quin immo magno illi sunt dedecori. Gratiae seu Charites cum Musis aretissimo nexu coniunctas, et Musarum cultores Gratiarum quoque amore flagrare, semper crediderunt sapientiores. Euripides elegantissime hac de re canit (i):

Οὐ πάύσομαι τὰς χάριτας τῆς μῦσας
 συγκαταμιγνύς. ἠδίστην συζυγίαν,
 μὴ ζῶν μετ' ἀμυσίας.

Et cui ignoti sunt versus Ouidii ita scribentis (k):

== ingenuas didicisse fideliter artes,
 Emollit mores, nec sinit esse feros.

Quae verba alio loco ita eloquitur (l):

(2

Arti-

(f) in Vita Attici Cap. III. (g) Libr. de Senectute Cap. I. (h) vide Menckeni Charitetaneriam Eruditorum, edit. germ. Lips. 1716, p. 99. seqq. (i) in Hercule Furente v. 673. seqq. (k) de Ponto Libr. II, Epist. VIII, v. 47. 48. (l) de Ponto Libr. I, Epist. VI, v. 7-8.

*Artibus ingenuis, quarum tibi maxima cura est,
Pectora mollescunt, asperitasque fugit.*

Quis itaque eorum, qui rebus optimis instituuntur, et ad humanitatem, omneque eruditionis genus informantur, abhorere vellet a moribus iucundis, ingenuis atque elegantibus? Ille profecto nomine eruditi indignus esset iudicandus. Nam cum studiis liberalioribus liberalis et decora vita conspiret, necesse est. Si vera sunt verba incerti auctoris in declamatione (m) in Sallustium; Ea demum, inquentis; magna voluptas est, Crispe Sallusti, aequalem et parem verbis vitam agere, ut omnis oratio moribus consonet: nemo certe negabit, quod vita cum studiis et vitae genere, quod elegimus, congruere debeat. Secedant itaque ad horridos atque incultos Scythas, qui barbaris et agrestibus moribus se inquinant, studiosi eruditionis sectatores. Et quam, quaeso, ex barbaro vitae genere utilitatem haurient? Nullam profecto, sed tristissimum et irreparabile damnum. Non amorem, sed odium aliorum, et illorum inprimis sibi conciliant, quorum fauorem ambiunt, quorum praesidio septi ad felicitatem suam adspirant. Quinctilianus, quo, ad summum felicitatis fastigium Roma euecta sit, modo, descripturus, praeter alia dicit (n): Plura pene moribus, quam viribus vicimus. Idem effatum, nostris praesertim temporibus, studiosi sibi commendatum habeant, et non prius fortunam, quam se ipsos fingant. Nam vere dictum esse, quotidiana docemur experientia: Sui cuique mores fingunt fortunam (o). Ut mores sunt, ita respondet fortuna. Quin immo, quod multi nostra aetate moribus lepidis atque compositis citius eam, ad quam adspirant, consequantur fortunam, quam eruditione magna quidem, at incomitis moribus contaminata, quotidie unusquisque facillime perspicere potest. Sed sufficere non opinor, si meis morum culturam, Atticamque elegantiam commendem, sed quosdam eiusmodi mores, quantum per paginae angustiam fieri poterit, speciatim etiam sum laudaturus, et a vitiis, istis contrariis, auocaturus. Modesti ideo sint atque verecundi, et perpendant, quod,
licet

(m) quae falso tribuitur Ciceroni, et annexa est operibus Sallustii, ibique statim in principio. (n) in Declamat. III, Edit. Lugd. 2, 1555, p. 42. (o) Cornelius Nepos in Vita Attici Cap. XL

licet iam iam ad quamdam eruditionem peruenerint, multum adhuc sit, quod nesciant. Nobilitatem enim, adeoque eruditionem, mirum in modum ornat modestia. Caucant e contrario, studio, quo fieri potest maximo, a superbia, ostentatione, ac friuola sordidaque laudis cupiditate. Superbia mater est multorum vitiorum, odii et inuidiae. Et qui fieri potest aliter? *Ἐπὶ ὑπερφωνία κατάφρονσις τις, πλὴν αὐτῆ, τῶν ἄλλων* (p). Si itaque superbus omnes alios contemnit, et se illis longe praestantiorum esse autumat, nomen eius odio atque acerbitati omnibus esse, quiuis prudens primo statim intelliget intuitu. Lolium istud infelicissimum impedit, quo minus speratos fructus tales homines adipisci queant. Quaeuis, pulchra licet et egregia, despicitui habent illi Thraones, adeoque vilia nimis ducunt, quam ut inhiant istis. Sed quam iniuste agant, et quo nomine digni sint, Theognis Megarensis iamdudum docuit, ita canens (q):

Ὅστις τοι δοκέει τὸν πλησίον ἴδυμενα εἶδεν,
 Ἄλλ' αὐτὸς μᾶλλον ποιίλα δὴνέ ἔχειν
 κείνος γ' ἄφρων ἐστὶ, νόσ βεβλαμμένος εὐδλῆ
 Ἴσως γὰρ πάντες ποιίλ' ἐπιταμεθα

Multos nimia ambitione ductos praemature vitam auspiciari academicam, iam ostendi (r). Quare iam tantum addo, quod amore sui ipsius commotus iuuenis facillime eo delabi possit, ut perfectiones suas vel veras, vel imaginarias, quauis occasione, pleno quasi ore, laudet et euehat, et se ea re omnium ludibrio exponat (s). Nolo autem putes, me hac ratione omnem laudis et gloriae cupiditatem reprehendere. Minime gentium! Homo enim, qui academiae nomen dedit, se nullius pretii esse, sibi persuaderi minime pariat, sed potius egregiis factis et

X 3

virtu-

(p) Quae verba sunt Theophrasti in Characteribus Ethicis Cap. XXIII. (q) in Sententiis v. 221 -- 224. (r) primo Programmate de Regulis Vitae Academicae, public. d. r. Maii ao 1746. Sed superrime incidi in locum apprine huc facientem, quem prolixiorum videas in Baumeisteri, Gymnasii Gorlicensis Rectoris et Ornamenti, Exercitationibus Academicis et Scholasticis, edit. Lipsi. et Gorlic. ao. 1741. p. 128. seq. (s) Quaestionem: Num propria laus semper sordeat? curatius vide excussam apud Baumeisterum Litteratissimum, l. c. p. 322. seqq.

virtutibus famae suae consulere, et se ab abiecris imperitae plebis fecibus distinguere studeat. Humilitas ea, quae omnibus caret honoris stimulis, abiecrum reddit animum, et nemo non tenuiter de homine, tali vitio infecto, iudicat. Et tandem de illo verba, quae Iustinus de exule Dionysio in medium profert (t), pronuciari iure suo possunt: Humillima quaeque turissima existimans, in fordidissimum vitae genus descendit: non contentus in publico vagari, sed potare: nec conspici in popinis lupanaribus, sed totis diebus desiderare: cum perditissimis quoque de minimis rebus disputare, pannosusque et squalidus incedere: risum libentius praebere, quam captare. Verba haec Iustini omnia ea vitia continent, a quibus meos ad academias abeuntes abhorreere velim. Fugiant itaque computationes in popinis, ubi saepius nec decori, nec honesti ratio habetur vlla, ubi amicorum fictorum vel perditorum sodalium cateruam conspiciunt, et quaeuis mala ab illis docentur. Quae sententia est Theognidis de vino, dicentis (v):

Ὀῖνον τοι πίνειν πρῶτον, κακὸν ἢν δέ τις αὐτὸν

πίνει ἐπισταμένως, ἔ κακός, ἀλλ' ἀγαθός.

ad cuiusvis generis potum applicari potest; qui quidem bonus est, sed, si eo multo abutamur, mala gignere potest quam plurima atque grauissima. Oriuntur inde, potissimum inter iuuenes, rixae, contentiones, conuitia, pugnae, certamina inter duo, et interdum caedes. Quantae poenae vero haec omnia subsequantur, quantopere tales iurgiosi et pugnaces homines tandem scelerum suorum conscientia angantur, et quantopere iracundia illi immutentur, et hominem quasi exuant; non sine damno maximo tandem aliquando experiuntur. Ἡ γὰρ ὀργὴ πάθος ἐστὶν ὀξύτατον (x): at est etiam affectus fere omnium perniciosissimus. Et quid multa? Rixae et contentiones eruditos prorsus contaminant. O si cum Petro Puteano omnes facerent, de quo ex Nicolao Rigaltio D. Nicolaus Hieronymus Gundlingius sequentia verba annotauit notatu dignissima (y): Oderat hic

rixas

(t) Libr. XXI. Cap. V. (v) l. c. v. 211. 212. (x) ut loquitur Euagrius in Libro, de octo Cogitationibus, qui annexus est Palladii Dialogo de Vita S. Iohannis Chrysothomi, edit. Lutet. Paris, a. 1680. p. 352. (y) in Otiorum Sectione III. p. 248.

rixas et iurgia, praesertimque inter eruditos, ac turpe esse dicebat, viros indubitate doctos famam vicissim suam rodere ac lacere scriptis trucibus, tanquam vilissimos in plebe cerdones in angiportis sese luto ac stercore conspurcantes; et reliqua. Multa adhuc possent moneri; sed tribus, quod aiunt, verbis omnia hactenus dicta eloquar, et in compendium redigam. Curam itaque habeant animae, studiorum, fortunae et famae, sed curam etiam habeant valetudinis, et attendant, ne vagis libidinis, vehementioribus animi passionibus, et mille aliis modis, et inter eos etiam nimio lucubrationis studio et studiorum intemperie varios morbos et mortem praematuram sibi accelerent. Non vbiuis obuia sunt, fateor, exempla eorum iuuenum, qui, ne valetudini nocent, a studiis aliquantisper serio sunt arcendi; sed extiterunt tamen nonnulli (z), et iam quoque existunt. Confido plane, fore, vt duo illi Iuvenes, qui mihi haec omnia scribendi suppeditarunt ansam, regulas praescriptas pro omnibus viribus sint secuturi atque expressuri; adeoque vitam academicam feliciter inchoaturi atque ad finem perducturi. Primus eorum est Iuuenis indole felici et laude digna diligentia praeclara quaeuis minans,

ANDREAS MEISNER, *Schneebergensis.*

In lucem editus pauperibus, at honestis parentibus, et a puero impetu amoeno ad studia ductus, remoram sibi omnia impedimenta iniicere non passus est. DOPPERTI Literatissimi, qui ei, cum sacro fonte lauaretur, testis adfuit, exemplum imitari sibi proposuit; neque eum propositi adhuc poenituit. Et probitate, et obedientia, et diligentia, tam Inspectorum et praeceptorum scholae, quam quorumuis bonorum, fauorem sibi conciliauit. Profecit etiam ex voto meo in linguis latina et graeca; posuit eximia in re litteraria aliisque amoenis scientiis fundamenta, nec linguam hebraeam vt et gallicam tantum in transitu attigit. Multa cum laude igitur ad Musas Vitebergenses eum dimitto, et omni studio a Deo, egenorum praesidio, peto, vt Meisnero pauperissimo auxilio suo adesse, et Patronorum gratiam ipsi salutarem excitare velit clementissime. Vale nobis vltimum acclamabit

carmine

(z) de Eruditis studiorum intemperie mortem sibi accelerantibus Lipsiae ao. 1704. Dissertationem historicam habuit M. Gottfridus Boettnerus, cuius summam recentent Hamburgi collecta Noua Litteraria Germaniae, ao. 1705. p. 16. seqq.

QK 44 6/102 X 366 1134
carmine germanico, si antea de Adoratione Veterum orationem latinam habuerit. Excipiet eum Iuuenis laudabili nisu et citato gressu ad honesta et egregia quaeuis tendens,

IACOB HENRICVS SCHVLZE, *Wildenfels. Misn.*

Patris quondam Maxime Reuerendi iussu, qui tribus fere abhinc annis praematura morte ipsi est ereptus, ante sex annos scholam nostram bene praeparatus accessit, et in ea ita se gessit, vt semper eo delectati simus. Nec frenum momordit, nec studia sua neglexit; sed, diligentia cum morum probitate coniuncta, litteras tanto percoluit studio, vt in linguis graeca, latina et hebraica, et aliis, schola quas docet, scientiis optime proficeret, et vt nunc multum elegantioris doctrinae in academiam referat, ac denique Mater Ornatissima multa bona de eo sibi possit polliceri. Experietur, si quid mea vota valent, Fautores beneficos, et eorum ope ad propositum suum laude dignissimum tandem aliquando perueniet. Iam oratione latina explicabit dictum Socratis, qui, rogatus aliquando, quanam sit iuuenum virtus? Nihil nimis, inquit (aa): et versibus germanicis omnibus, qui bene ei cupierunt, gratam suam mentem declarabit. Vtrique vero horum suo et condiscipulorum nomine fausta quaeuis versibus vernaculis apprecabitur Iuuenis, cui natura robustas corporis vires, non autem animi dotes denegauit,

ERNESTVS HENRICVS HAVSDOERFFER,

Chemnic. Misn.

recitata antea oratione latina, qua dictum Plinii (bb): Liberalitatem iucundior debitor gratus, clariorem ingratus facit; breuiter considerabit, Burckhardi memoriam renouabit, et Auditoribus Spectatissimis gratias agat. Ad has igitur orationes audiendas, et examen scholae, quod paucis diebus praeterlapsis instituetur, frequentandum omnes *Litterarum Fautores* humanissime inuito, et polliceor, scholae nostrae ciues eo semper vires suas esse collaturos, vt hanc benignitatem, ceu debitores grati, faciant iucundior. P. P. Schneebergae, die dominico Misericordias Domini, die XVI. Apr. A. R. S. CIO I5CC XXXXVII.

(aa) vti ea refert Diogenes Laertius de Vita et Moribus Philosophorum, Libr. II. in Vita Socratis, edit. lat. Lugd. ao. 1541. p. 76. (bb) in Panegyrico Traiano dicto Cap. XXXXIII.

m 18

nc